

P. VAN MUSSCHENBROEK (1692—1761) eveneens een leerling van NEWTON, heeft meer nog dan VAN 'S GRAVENSANDE den Holland-schen naam hooggehouden. Van grooteren wiskundigen aanleg, tevens geneeskundige, hij schreef op 23-jarigen leeftijd *De aeris praesentia in humoribus animalibus*, viel hij den Leidschen hoogleeraar aan over de onzekerheden der analogie, de rol der hypothesen en de waarschijnlijkheidsleer. In 1719 doceert hij natuur- en geneeskunde te Duisburg; van 1723—1740 is hij hoogleeraar te Utrecht, welke stad hij in 1740 voor Leiden verwisselt. Een zijner biographen, SAVÉRIE, zegt van hem, dat „Toute l'Europe prit part à ses travaux”. Kenmerkend voor den breeden kijk van dezen geleerde, in een tijd toen de yatromechanica hoogtij vierde, is wel de uitspraak dat de scheikundigen de ware anatomen van het lichaam zijn en dat een wijsgeer scheikundige kennis niet kan ontbeeren.

Niet minder bekend in Frankrijk was BOERHAAVE, wiens dictaten men zonder zijn voorkennis te Parijs uitgaf (1724). Toen VAILLANT, zijn levenswerk door ziekte en dood bedreigd ziende, naar een vriend zocht, die zijn werk kon uitgeven, herinnerde hij zich BOERHAAVE (*Botanicon Parisiense*, 1727), die in 1731 lid van de Académie des Sciences te Parijs werd.

De drie Leidsche geleerden stoelden op één beginsel n.l. dat waarneming en proefondervindelijk onderzoek de basis moesten vormen der wetenschap. Een uitgebreide schaar van leerlingen hielpen dit beginsel verspreiden, wat vooral blijkt uit de boekwerken, die in Frankrijk verschenen en een invloed van VAN 'S GRAVENSANDE en VAN MUSSCHENBROEK vertoonden. Een enkel voorbeeld moge dit toelichten. BERRYAT, arts te Auxerre gaf in 1754, uit een *Collection académique*, die een bloemlezing bevatte van de voornaamste natuurkundige verhandelingen in het buitenland. In 1758 gaf GUENEAU, de opvolger van BERRYAT in deze serie het werk van VAN SWAMMERDAM uit, vooraf gegaan door een levensbeschrijving, die een hulde beteekende aan den experimenteelen zin der Leidsche school. In 1760 volgden de werken van VAN MUSSCHENBROEK in dezelfde serie. Hier wil ik eindigen. Voor hen, die met een schitterende bladzijde uit de Nederlandsche geschiedenis der wetenschappen wil kennis maken, zij het werk van den Franschen hoogleeraar aanbevolen.

F. M. G. DE FEIJFER.

INGEZONDEN.

DE LEIDSCHÉ GENEESKUNDIGE PROEFSCHRIFTEN DER 16DE, 17DE EN 18DE EEUW.

In een artikel in dit *Tijdschrift* (1923 II bldz. 37—48) schreef ik op bldz. 43 onderste helft „gelijk tot heden toe het maximum daarin (nl. stellingen) nog altijd staat ten name van staatsraad OPPENHEIM, die 26 Februari 1872 te Groningen promoveerde tot doctor in het Hedendaagsche en Romeinsche recht op 111 Stellingen”. Dit nu bleek mij heden (18 Januari 1928) foutief te zijn. Immers op 6 Juni 1871 promoveerde te Leiden tot doctor in bovengenoemd recht de heer J. J. SMITS met niet minder dan 130 stellingen. Naar alle waarschijnlijkheid zal dit wel het record zijn.

Leiden, Januari 1928.

J. E. KROON.